

Nota van antwoord bij Natura 2000-plan

Maasduinen (145)

Beantwoording inspraakreacties op Ontwerp Natura 2000-plan (juni 2020)

december 2020

www.limburg.nl

Colofon

Deze nota van antwoord is een uitgave van Gedeputeerde Staten van de Provincie Limburg.

Provincie Limburg

Postbus 5700

6202 MA Maastricht

T: +31 43 389 99 99

W: www.limburg.nl

**Nota van antwoord bij
Ontwerp Natura2000-plan
Maasduinen (juni 2019)**

Inhoudsopgave

Deel A: Inleiding	3
Deel B: Inspraakreacties op ontwerp Natura2000-plan Maasduinen	5
Deel C: Bestuurlijke reacties op ontwerp Natura2000-plan Maasduinen	14
Deel D: Ambtelijke wijzigingen.....	
Deel E: Overzicht inspraak en bestuurlijke reacties	27

Deel A: Inleiding

In deze Nota van antwoord beantwoordt het college van Gedeputeerde Staten van Limburg, het bevoegd gezag voor het Natura 2000-gebied Maasduinen, de zienswijzen (inspraakreacties) op het ontwerp Natura2000-plan Maasduinen. Het Natura 2000-plan beschrijft om welke bijzondere natuurdoelen het in dit Natura2000-gebied gaat en met welke maatregelen deze doelen behouden verbeterd of – binnen de gebiedsbegrenzing - uitgebreid kunnen worden.

Het bevoegd gezag heeft het ontwerp Natura2000-plan conform de Wet Natuurbescherming (Wnb) en art. 3.4 de Algemene wet bestuursrecht (Awb), ter inspraak aangeboden om kennis te kunnen nemen van reacties en ideeën naar aanleiding van de voorstellen die in het Natura 2000-plan staan. De ingekomen reacties zijn in deze Nota beantwoord. In dit document is de argumentatie terug te lezen waarom zienswijzen wel of niet tot aanpassing van het Natura2000-plan hebben geleid.

Proces

De inspraakprocedure is aangekondigd met een kennisgeving op www.overheid.nl en van 13 juni 2019 tot en met 26 juli 2019 was het mogelijk om een zienswijze in te dienen op het ontwerp Natura2000-plan. Tijdens deze periode konden belanghebbenden schriftelijk, via internet of mondeling reageren op de plannen.

Inspraak

De provincie Limburg ontving op de aangeboden stukken in totaal inspraakreacties van 2 insprekers; dit betrof alleen inspraakreacties van belangenorganisaties; zie deel B van deze nota.

Daarnaast hebben de Gemeente Bergen, Waterschap Limburg en Stichting het Limburgs Landschap als bestuurlijke partners gereageerd op de aan hen gezonden brief met het verzoek om op grond van artikel 2.3 lid 3 van de Wet Natuurbescherming (WNB) in te stemmen met de uitvoering van planmaatregelen; zie deel C van deze nota.

Vervolprocedure

Na verwerking van de resultaten van de inspraak en het bestuurlijk overleg over het ontwerp Natura2000-plan stelt het bevoegd gezag het Natura2000-plan Maasduinen definitief vast. Tegen dit vaststellingsbesluit is op onderdelen beroep mogelijk bij de Arrondissementsrechtbank te Roermond. Het Natura2000-plan wordt in principe vastgesteld voor een periode van zes jaar. In die periode worden de ontwikkelingen in het gebied en de resultaten van de maatregelen gevolgd. Aan het einde van de looptijd van het Natura2000-plan volgt een evaluatie die informatie levert voor het volgende Natura2000-plan. Het Natura2000-plan kan met maximaal zes jaar worden verlengd.

Leeswijzer

Bij het beantwoorden van de zienswijzen zijn in **deel B** van deze Nota van antwoord alle reacties behandeld, die gericht zijn op de inhoud van het Natura2000-plan; elk onderdeel van de inspraakreactie is behandeld. De betreffende inspraakreacties zijn in de vorm van een vraag met **zwarte tekst** weergegeven, met daaronder in een *cursief blauw lettertype* de antwoorden van het bevoegd gezag.

Na elke inspraakreactie en antwoord volgt een conclusie, deze is met een **vet lettertype** aangegeven. Redactionele aanpassingen zijn ambtshalve doorgevoerd, dezen worden niet inhoudelijk toegelicht.

In deze Nota van antwoord zijn zienswijzen waar mogelijk geanonimiseerd verwoord. Eensluitende zienswijzen zijn samengevoegd en van een antwoord voorzien.

In **deel C** van deze Nota van antwoord zijn voor de duidelijkheid de bestuurlijke reacties van de uitvoeringspartners en bestuursorganen (SBB, Limburgs Landschap, gemeenten, waterschap) op het ontwerpplan weergegeven en waar nodig van een antwoord voorzien.

Tenslotte in **deel D** van deze Nota zijn enkele belangrijke ambtelijke wijzigingen in de plantekst benoemd, vnl. het gevolg van wijzigingen in andere beleids- en juridische procedures die doorwerken naar het natura2000-beleid. De beschrijving in het Natura2000-plan verandert mee met deze verandering. In veel gevallen betreft het redactionele wijzigingen, waarmee de tekst begrijpelijker of toegankelijker wordt; deze wijzigingen zijn niet toegelicht in deel D.

Deel E bevat een overzicht van de insprekers en bestuurlijke partners bij het plan.

Deel B: Inspraakreacties op ontwerp Natura2000-plan Maasduinen

De inspraakreacties zijn gegroepeerd. De ingebrachte zienswijze(n) wordt eerst omschreven. Daaronder staat in een *cursief blauw lettertype* het antwoord vermeld. De conclusie bij inspraakreactie is met een **vet lettertype** na ieder antwoord aangegeven.

Indiener 1: Limburgse Land en Tuinbouw Bond

Vraag 1: Planprocedure

Zoals uw college bekend heeft de Raad van State op 29 mei jl.(2019) een aantal belangrijke uitspraken gedaan over Natura2000 en ammoniak. De Raad van State heeft - heel kort samengevat - uitgesproken dat de Programma Aanpak Stikstof (PAS) niet gebruikt mag worden voor besluitvorming over projecten in het kader van de wet Natuurbescherming. Ook de ontwikkelruimte op basis van de PAS mag niet gebruikt worden. Economische ontwikkeling, niet alleen voor land- en tuinbouw, maar ook voor alle andere ontwikkelingen zoals vervoer, transport, industrie en zelfs woningbouw, wordt hiermee praktisch heel moeilijk zo niet onmogelijk. Verder heeft de Raad van State op 29 mei jl. uitgesproken dat beweiden vergunningplichtig is en bemesting niet categorisch uitgesloten mag worden van vergunningverlening. Het Natura2000 plan houdt geen rekening met deze uitspraken. De gevolgen van het plan voor (o.a.) land- en tuinbouw en met name de maatregelen die nodig zijn ter bescherming van de kwetsbare natuur komen hiermee ter discussie. In ieder geval kunnen de gevolgen voor agrariërs nu niet aangegeven worden. Gelet op de vergaande consequenties voor de agrarische sector zijn wij van mening dat het plan niet kan worden vastgesteld voordat er duidelijkheid is over de gevolgen van de uitspraken van de Raad van State, inclusief oplossingen die nu door een rijks-task-force worden uitgewerkt. Die oplossingen komen volgens mededelingen van de Ministeries van LNV en I&W pas over geruime tijd (eind 2019). Die oplossingen dienen afgewacht te worden en verwerkt in het Natura2000-plan en consequenties dienen in beeld gebracht te worden.

Antwoord:

In een separate briefwisseling met uw organisatie in de eerste helft van 2020 hebben wij U reeds toegelicht waarom de provincie voortgaat met de wettelijk vereiste vaststelling van Natura2000-plannen en ook andere provinciale plannen.

Omdat de veranderingen met betrekking tot de voormalige PAS onduidelijkheden kunnen oproepen, hebben wij in Hoofdstuk 1 van het Natura2000-plan een paragraaf ingevoegd met uitleg over de betekenis van de verschillende planprocedures.

Het stikstofdossier wordt landelijk en binnen Limburg wat betreft bronmaatregelen en emissie-vermindering separaat van de Natura2000-plannen uitgewerkt. Bij de Natura2000-plannen ligt de taak om op alle andere aspecten (waterhuishouding, bodem, inrichting, natuurbeheer, ruimtelijke configuratie) zorg te dragen voor de gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en soorten, die in het

Aanwijzingsbesluit Natura2000 zijn opgenomen. De PAS-uitspraak van de Raad van State en de daarna ontstane landelijke stikstofdiscussie benadrukt de noodzaak van een eigenstandige realisatie van instandhoudingsdoelstellingen in het kader van Natura2000; pas als de instandhoudingsdoelstellingen dichterbij komen en/of worden behaald met behulp van extra maatregelen kan dat een functie hebben in relatie tot de vergunningverlening voor economische activiteiten.

Hoe eerder met behulp van het Natura2000-plan de duurzame gunstige staat van instandhouding op het aangewezen niveau is gebracht (of zodra de maatregelen / plannen met voldoende zekerheid daartoe zullen leiden), hoe eerder / meer kansen er ontstaan voor vergunningaanvragen die een hogere stikstofdepositie met zich mee kunnen brengen.

Conclusie: Plantekst (H1) is gewijzigd

Vraag 2: Beweiden en bemesten

In het ontwerpplan wordt t.a.v. beweiden en bemesten weliswaar aangegeven dat de provinciale omgevingsverordening wordt aangepast en dat eventueel een addendum bij het Natura2000-plan in procedure wordt gebracht, maar ons inziens moet vaststelling van het voorliggende plan hier op wachten. Het plan kan nu immers niet aangeven wat de externe effecten zijn en ook niet welke maatregelen en aanpak op agrarische bedrijven en gronden nodig is. Ook een goede afweging tussen maatregelen binnen en buiten de Natura2000 begrenzing is nu niet mogelijk.

Antwoord:

De provincies hebben in april 2020 gezamenlijk beleid vastgesteld waaruit blijkt dat voor beweiden geen separate WNb-vergunning vereist is; deze vergunning maakt (in de meeste gevallen) al deel uit van de vergunning voor het houden van de dieren (stalvergunning). In hoofdstuk 7.5.2 zal dit niet-vergunningplichtig zijn worden vermeld.

Op basis van het tussenadvies van de commissie Remkes (december 2019) en de aansluitende beleidsafspraken op Rijks- en provinciaal niveau is voor de activiteit bemesten door de 12 provincies een landelijke aanpak ontwikkeld. Het gaat hier niet om een eigenstandige regeling op het niveau van wet- of regelgeving (bijv. Verordening) maar om een juridische interpretatie, binnen de kaders van de Habitatrichtlijn en naar Nederlands recht, van de gebruiksrechten van grondgebruikers, waaronder de mogelijkheid om land te bemesten als onderdeel van de bedrijfsvoering zoals die aan de orde waren ten tijde van de acceptatie door de EU van de aanmeldingen als Natura 2000-gebied (december 2004). Pas als deze interpretatie via jurisprudentie over concrete casussen door de Raad van State is getoetst, zal een vrijstellingsregeling met bijbehorende voorwaarden kunnen worden vastgelegd voor de effecten van deze activiteit via de lucht op de relevante instandhoudings-

doelstellingen. Zodra er duidelijkheid is, zal worden afgewogen of dit wordt vastgelegd via een addendum op voorliggend Natura2000-plan, met inbegrip van inspraak- en beroepsprocedure, danwel dat dat via een andere procedure plaatsvindt (Omgevingsverordening). In hoofdstuk 7.5 van het Natura2000-plan zal dit worden verwoord.

Omdat bemesten ook via de uitspoeling naar het grondwater, in de vorm van nitraat, een nadelige invloed kan uitoefenen op bepaalde habitattypen, zal de provincie met het oog op Natura2000 te zijner tijd beleidsregels moeten stellen om die invloed weg te nemen. De wijze van reguleren is zeer afhankelijk van specifieke lokale omstandigheden (hydrologie, bodemopbouw, bemestingshistorie, vormen van grondgebruik). Om die reden zullen die provinciale beleidsregels naar verwachting de vorm krijgen, dat in de Omgevingsverordening aan een aantal met name genoemde Natura2000-plannen de opdracht wordt gegeven, om deze regulerende werking te concretiseren in gebiedsgerichte maatregelen.

In Maasduinen heeft deze uitspoeling van nitraat uit beweiden en bemesten een negatieve invloed op de habitattypen Hoogveenbossen (H91D0), Vochtige alluviale bossen (H91E0C), Kleine modderkruiper (H1149) en Rivierdonderpad(H1163). Daarom voorzien wij, dat wij via een addendum aan het voorliggende Natura2000-plan Maasduinen maatregelen zullen moeten toevoegen of een oordeel zullen geven over het al dan niet WNb-vergunningsvrij stellen van bemesten. Voor de duidelijkheid richting belanghebbenden laten wij de aankondiging hiervan in plantekst, in de ten opzichte van het Ontwerpplan geüpdate formulering, staan.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd (in hoofdstuk 7.5.2/7.5.11 (Hoofdrapport) en 7.5 (Kernrapport) is de laatste stand van zaken vermeld mbt. beleid voor de WNb-vergunningplicht van beweiden en bemesten).

Vraag 3: Salderen

Tenslotte lijken de uitspraken van de Raad van State erop te wijzen dat "saldering" van stikstof wel mogelijk is. Daaraan worden wel strikte voorwaarden gekoppeld. De LLTB is van mening dat uitwerking en voorwaarden van saldering duidelijk moeten zijn voordat het plan kan worden vastgesteld. De LLTB wil daarbij ook kijken naar de mogelijkheid van saldering van beweiden en/of bemesten en/of bedrijfsontwikkeling met de stikstofemissie die afneemt doordat op gronden met gerealiseerde natuur of natuur inclusieve landbouw minder of niet bemest wordt. Voorwaarde is dan wel dat er een één op één koppeling is tussen beweiden en bemesten- bedrijfsontwikkeling en minder of geen bemesting op andere gronden. Dit dient eerst onderzocht en uitgewerkt te worden voordat het plan kan worden vastgesteld.

Antwoord:

Wij wijzen erop, dat in de provincie Limburg al sinds eind 2019 salderen onder een aantal voorwaarden mogelijk gemaakt is; interprovinciaal afgestemde regelgeving hierover is in aantocht. In aansluiting op het antwoord op de eerste vraag hierboven benadrukken we nogmaals, dat het vaststellen en uitvoeren van voorliggend Natura 2000-plan uit oogpunt van natuurherstel, en daardoor ook en behoeve van eventuele economische ontwikkeling, voortgang moet vinden. De vraag op welke wijze salderen en het 'lucht'-effect van beweiden en bemesten landelijk geregeld wordt, staat daar los van.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 4: Habitat-omvang

Sommige habitattypes komen maar op een beperkte oppervlakte voor. Zo beperkt dat het habitatype onzes inziens niet levensvatbaar is, ze komen dus alleen in "verwaarloosbare mate" voor. Bovendien zijn de effecten voor activiteiten buiten het gebied groot. Als voorbeeld noemen we stroomdalgraslanden, droge bosranden, beuken- eikenbossen met hulst en droge hardhoutoobossen. Bovendien zijn de maatschappelijke kosten om deze habitat in stand te houden dan onevenredig hoog. Met deze motivering verdient dit habitatype naar onze mening geen bescherming. Hetzelfde geldt voor enkele vogelrichtlijnsoorten, zoals de geoorde fuut, de oeverzwaluw en de grauwe klauwier.

Antwoord:

De aanwijzing van de instandhoudingsdoelstelling vindt plaats door het Rijk; de aanwijzing is gebaseerd op een landelijke systematiek, waarin is vastgelegd wat voor de verschillende habitattypen de minimale oppervlakte is, waarboven het als aanwezig en beschermenswaardig wordt beschouwd. Voor sommige habitattypen zijn deze oppervlakten van nature heel gering. Op dit moment wordt landelijk gezien of deze doelensystematiek aanpassing behoeft.

Recent heeft de minister van LNV onderzoeksrapporten ontvangen en aan de 2^e Kamer gezonden, waarin zichtbaar is geworden dat de ruimte om Aanwijzingsbesluiten te wijzigen om andere dan puur ecologische redenen nagenoeg ontbreekt.

De provincie is niet bevoegd om de Aanwijzingsbesluiten te veranderen of te negeren; zij gaat niet over aanpassing van de Aanwijzingsbesluiten. Onze taak is om de aangewezen habitats en leefgebieden zo goed mogelijk te beschermen en/of ontwikkelen, conform de instandhoudings-doelstellingen. Als de landelijke discussie over wel en niet 'houdbare' of 'effectieve' of 'kosten-efficiënte' aanwijzingen tot verandering van het Aanwijzingsbesluit leidt, dan verwerken wij de consequenties daarvan te zijner tijd in het plan.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 5: Landbouwmaatregelen

Voor de landbouw worden geen aanvullende maatregelen voorgesteld t.o.v. de al afgesproken maatregelen op rijks- en provinciaal niveau. Desondanks wordt op een aantal plaatsen de belasting met stikstof, fosfaat en nitraat als een knelpunt genoemd. Zoals hiervoor is aangegeven zijn wij van mening dat gelet op de uitspraken van de Raad van State van 29 mei jl. een nadere analyse nodig is. Los daarvan merken we op dat de eventuele aanvullende maatregelen voor land- en tuinbouw alleen besproken kunnen worden als die ook haalbaar en betaalbaar zijn en daar dus ook een financiering tegenover staat.

Antwoord:

Het stikstofdossier wordt landelijk en binnen Limburg wat betreft bronmaatregelen en emissie-vermindering separaat van de Natura2000-plannen uitgewerkt. Bij de Natura2000-plannen ligt de taak om op alle andere aspecten (waterhuishouding, bodem, inrichting, natuurbeheer, ruimtelijke configuratie) zorg te dragen voor de gunstige staat van instandhouding voor de habitattypen en soorten, die in het Aanwijzingsbesluit Natura2000 zijn opgenomen. Zie verder antwoord op vraag 1.

Voor wat betreft fosfaat en nitraat zijn in dit Natura2000-plan specifieke maatregelen opgenomen om deze knelpunten op te lossen, waaronder verwerving en inrichting van Goudgroene natuur. Een analyse heeft daarvoor al plaatsgevonden. Uiteraard zijn alleen maatregelen opgenomen die ook haalbaar en betaalbaar zijn.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 6: Depositiewaarde

Tenslotte merken we op dat het op een aantal plaatsen wordt aangegeven dat voor de instandhouding van een habitat eerst een daling van de depositiewaardes dient plaats te vinden. Zoals bekend wordt door de landbouw al een groot aantal maatregelen (vrijwel allemaal voor eigen rekening) genomen. Mede door invloed van andere bronnen (buitenland, industrie en verkeer) zullen de kritische depositiewaarden voor veel habitattypes – ook op (middel)lange termijn- niet worden gehaald. We verzoeken de provincie daarom allereerst zorgvuldig na te gaan hoe hard de Kritische depositiewaarden (KDW's) zijn. De Raad van State plaatst hier in zijn uitspraken van 29 mei jl. kanttekeningen bij. Op basis daarvan dient een reëel beeld van maatregelen en doelbereik geformuleerd te worden. De land- en tuinbouw vindt natuur belangrijk en werkt mee aan de vermindering van de belasting (via lucht en bodem), maar dan moeten de ambities wel reëel zijn.

Antwoord:

De kanttekeningen die de Raad van State in haar uitspraak heeft genoemd over de kritische depositiewaarden moet worden gezien in het licht van het samenspel van meerdere storings-factoren. De kwaliteit van veel habitattypen en soorten is afhankelijk van meerdere randvoorwaarden, waaronder de mate van stikstof-depositie, maar bijvoorbeeld ook grondwaterstanden, droogte, overstromings-

frequenties, robuustheid enz. De hoge stikstofdepositie is daarom vaak niet de enige storingsfactor die de kwaliteit van een habitatype beïnvloedt.

Bij WNb-vergunningaanvragen kijkt de provincie daarom naar het totaal van deze factoren, waarbij op de stikstofdepositie uit de lucht een specifiek beoordelingskader van toepassing is. De in het plan gehanteerde Kritische DepositieWaarden (KDW) komen voort uit landelijk en internationaal afgestemde analysemethodieken. Het is niet aan de provincie om daar eigenstandig aanpassing in aan te brengen.

De ambities die zijn verwoord in het Natura2000-plan, staan niet op zich maar zijn overgenomen van het door de staatsecretaris van Economische Zaken vastgestelde aanwijzingsbesluit van 23 mei 2013.

Conclusie: Plantekst wordt niet gewijzigd.

Vraag 7: Vrijstellingsregeling

Het kader voor vergunningverlening is een zeer relevante paragraaf uit het Natura 2000-plan. Hier wordt immers bepaald voor welke activiteiten wel of geen vergunning nodig is. Allereerst constateren we dat deze paragraaf voor beweiden en bemesten niet voldoet aan de recente jurisprudentie en dat dit eerst uitgewerkt dient te worden (zie hiervoor).

Verder zijn we het niet eens met de voorwaarden m.b.t. het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen. De eisen van de overheid t.a.v. driftreductie zijn zo stringent dat - ook als rekening wordt gehouden met het voorzorgprincipe - redelijkerwijs geen effect meer verwacht mag worden. Eventueel zouden reductiepercentages als voorwaarde opgenomen kunnen worden.

Antwoord:

Ten aanzien van beweiden en bemesten verwijzen we naar het antwoord op vraag 2 van de LLTB; de plantekst terzake is redactioneel aangepast aan de meest recente regelgeving.

De beïnvloedingsafstanden van het gebruik van gewasbeschermingsmiddelen zijn in 2017 in de landelijke regelgeving aangepast op grond van de techniekverbeteringen tot 5m. bij hoge gewassen en 1.5m. bij lage gewassen. Daarom worden die afstanden aangehouden. Vanwege het voorzorgsbeginsel geldt deze vrijwaringszone voor zowel droge als natte habitattypen, die tot aan de grens van het Natura2000-gebied reiken. Deze vrijwaringszone geldt overigens alleen buiten het Natura2000-gebied, daar waar de habitattypen tot aan de grens van het Natura2000-gebied reiken (zie de betreffende kaarten in de planbijlagen en op AERIUS). Het nadelig effect op het gebruik van de landbouwpercelen blijft daarmee zeer gering.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 8: Agrarische gronden binnen Natura 2000

Binnen de begrenzing van het Natura2000 gebied Maasduinen is nog een aantal gronden gelegen, die in agrarisch gebruik zijn en waarop geen natuurambitie / natuurdoelstelling ligt. Het gaat deels om gronden die een substantieel deel uitmaken van de gronden van de agrariër. Voorkomen dient te worden dat agrarische ondernemers op deze gronden veel beperkingen ondervinden vanwege het omliggende en/of aangrenzende natuurgebied en dat grote opbrengstverliezen optreden. In die gevallen pleiten wij voor een overleg met de agrariër waarbij – op basis van maatwerk – een oplossing wordt gezocht die recht doet aan de natuurbelangen en de belangen van de ondernemer. Daarvoor dient ook financiële ruimte te zijn, waarbij de ondernemer gecompenseerd wordt voor de kostenderving (bijvoorbeeld op basis van natuurinclusieve landbouw) en in uiterste instantie middelen beschikbaar komen voor uitkoop of compensatie in de vorm van beschikbaar stellen van landbouwgronden.

Antwoord:

Wij zijn ons bewust van het voorkomen van agrarische gronden binnen de Natura2000-begrenzing waarop geen Natura2000-doelstelling ligt. Indien deze gronden een belangrijke ondersteunende functie hebben voor de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen, kunnen maatregelen ten uitvoer worden gebracht om de ecologische functie te versterken. Dat gebeurt zoals gewoonlijk met afstemming met de huidige gebruiker van de betreffende gronden. Indien er nabijgelegen gronden maatregelen zijn voorzien die van invloed zijn op het gebruik van deze gronden wordt, uiteraard in overleg en op basis van maatwerk, naar oplossingen gezocht.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Indiener 2: Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging,

Vraag 1: Voorwaarden bij vrijstelling voor de jacht

Onze inbreng, mede namens de wildbeheereenheid Bergen, ziet op een specifieke passage die in dit veelomvattende plan is opgenomen. In het bijzonder wordt onze aandacht getrokken door de aanvullende voorwaarden die zijn geformuleerd ten aanzien van de uitvoering van zowel jacht als (populatie)beheer en schadebestrijding. Meer concreet ziet ons bezwaar op de volgende bepaling waar het gaat om betreding van gronden in het kader van jacht (hoofdstuk 7.5.7 pag. 179). De verdere bezwaren gelden ook voor beheer en schadebestrijding.

Deze voorwaarde werpt in onze ogen een oneigenlijke en onnodige hindernis op voor de uitvoering van jacht, beheer en schadebestrijding. De uitzondering op de WNb-vergunningplicht zou moeten gelden voor dit bestaande gebruik in alle habitattypen binnen het Natura2000-plan Maasduinen en de overige Natura 2000 terreinen in Limburg. Allereerst vormt de bestreden voorwaarde een inperking van jacht als onderdeel van het eigendomsrecht. De noodzaak voor de veronderstelde vergunningplicht is niet aangetoond en in strijd met het Europese Verdrag van de Rechten voor de Mens (EVRM). Als zodanig is de gestelde voorwaarde in strijd met het uitgangspunt in de wet sinds de inwerkingtreding van de Wet Natuur-

bescherming, namelijk dat er geen algemeen vermoeden bestaat tegen de jacht (en in mindere mate populatiebeheer en schadebestrijding) in Natura2000-gebieden.

Antwoord: *Jachtrecht is een afgeleid recht van het eigendomsrecht. In de WNb is geen zichtbare koppeling gemaakt tussen Natura2000 en het jachtrecht. De Memorie van Toelichting bij de WNb gaat hier echter wel op in (pagina, 173 en 174). Omtrent de jacht stelt de wetgever het volgende:*

"De afweging over de toelaatbaarheid van jacht in Natura 2000-gebieden moet worden gemaakt in het licht van de specifieke te beschermen natuurwaarden en te realiseren instandhoudingsdoelstellingen in het desbetreffende gebied. [...]"

"Verwacht mag overigens worden dat de beheerder van het gebied – veelal een terreinbeherende natuurorganisatie die ook jachthouder is – in voorkomend geval zonder meer op een verstandige wijze invulling zal geven aan het jachtrecht. Ingeval jacht ongewenste effecten voor te beschermen natuurwaarden kan hebben, kan zij door het bevoegd gezag worden verhinderd door inzet van de individuele of generieke aanschrijvingsbevoegdheid op grond van het voorgestelde artikel 2.4, dan wel, als de jacht zou moeten worden aangemerkt als een project met mogelijk significante gevolgen voor het Natura 2000-gebied, door de op grond van het voorgestelde artikel 2.7, tweede lid, vereiste vergunning te weigeren. [...]"

"het Natura2000-plan, de aanschrijfbevoegdheid en de vergunning [bieden] adequate instrumenten om op gebiedsniveau de jacht zodanig te reguleren dat schadelijke effecten worden voorkomen en de jacht op evenwichtige wijze wordt ingepast in het beheer van de betrokken habitattypen en soorten."

Concluderend hebben Gedeputeerde Staten ook ten opzichte van de jacht binnen een Natura 2000-gebied de bevoegdheid om voorwaarden stellen, hetgeen in hoofdstuk 7 van de plantekst is beschreven. Specifiek binnen het Natura 2000-gebied Maasduinen bevinden zich diverse betredingsgevoelige habitattypen waarbij met name de vochtige habitattypen het meest gevoelig zijn voor betreding. Teneinde te voorkomen dat deze habitattypen te lijden kunnen hebben als gevolg van jacht, schadebestrijding en populatiebeheer is in hoofdstuk 7 een lichte randvoorwaarde opgenomen, die slechts het belang benadrukt, dat in de Memorie van Toelichting op de Wet Natuurbescherming al besloten ligt, dat de aangewezen instandhoudingsdoelstellingen reden zijn om op een verstandige wijze gebruik te maken van het jachtrecht en van de bevoegdheden voor populatiebeheer en schadebestrijding.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 2: Betreding

In navolging van hetgeen is aangevoerd onder vraag 1 gaat het te ver om de betredingsgevoeligheid één op één te vereenzelvigen met het begrip 'significante verstoring' in de zin van de Wet Natuurbescherming. De impact van de jager is dermate gering, dat de instandhoudingsdoelstellingen niet in gevaar (kunnen) worden gebracht.

Antwoord: Als betredingsgevoelige habitattypen worden in het Natura2000-plan Maasduinen vennen, heiden, pioniervegetaties met snavelbiezen en actieve hoogvenen benoemd. Met name de vochtige habitattypen en/of die habitattypen die zich in een pionierssituatie bevinden, kunnen in hun verdere ontwikkeling bedreigd worden, ook door incidentele betreding. Dit betreffen habitattypen met relatief kleine oppervlakten binnen het Natura2000-gebied welke momenteel in slechte of matige kwaliteit bevinden. Deze habitattypen zijn met name op venoevers te vinden of betreffen de vennen zelf.

Met betrekking tot 'heiden' wordt in dit kader het habitatype vochtige heide bedoeld. Zoals op verscheidene plekken in hoofdstuk 3, ontwerp Hoofdrapport, nader is toegelicht zijn vochtige heiden zeer gevoelig voor betreding. Dit habitatype bevindt zich voornamelijk op venoevers. Betreding wordt gezien als een knelpunt voor dit habitatype.

Een vrijstelling voor een project of een handeling kan in een Natura2000-plan enkel worden opgenomen indien het plan of project op zichzelf of in combinatie met andere plannen of projecten geen significant negatieve effecten kan veroorzaken (voorzorgsbeginsel). Met uitzondering van pioniervegetaties met snavelbiezen (welke als doelstelling instandhouding heeft) gelden er bij voornoemde habitattypen uitbreidings-doelstellingen voor zowel oppervlakte als kwaliteit. Omdat jagers toegang hebben tot grote delen van het Natura2000-gebied Maasduinen is de kwetsbaarheid van deze habitattypen reden om de incidentele betreding zoveel als mogelijk te beperken, ondanks dat jacht, schadebestrijding en/of populatiebeheer alleen gericht en in geringe mate plaatsvinden en ondanks dat het afschot van bepaalde soorten juist ook plaatsvindt om schade aan aangewezen habitattypen door toedoen van deze soorten te voorkomen. In paragraaf 7.5.7 en 7.5.8 is een nadere toelichting opgenomen om te verduidelijken dat de gestelde voorwaarden betreffende betreding betrekking hebben op vennen en venoevers.

Conclusie: De plantekst is gewijzigd.

Vraag 3: Natura2000-plan niet in balans met Faunabeheerplan

Het ontwerp Natura2000-plan verstoort de balans die gevonden is in het faunabeheerplan. Gebiedsdekkend beheer is van belang om insleep van Afrikaanse Varkenspest te voorkomen.

Antwoord: De gestelde voorwaarden betreffende betreding zijn gelimiteerd tot beperkte betreding van vennen en venoevers, zoals toegelicht in bovenstaande beantwoording van vraag 2. De voorwaarde om deze gebieden niet of zo min mogelijk te betreden levert geen beperkingen op om tot de doelen te komen zoals gesteld in het Faunabeheerplan. Door de beperkte omvang van de onder deze voorwaarden vallende gebieden ontstaan er geen 'witte vlekken' of terreinen waarop niet beheerd zou kunnen worden. De gestelde voorwaarde in paragraaf 7.5.7, 3de bullit, is op gelijke wijze geformuleerd als de voorwaarde paragraaf 7.5.8, 3de bullit.

Conclusie: De plantekst is gewijzigd

Deel C: Bestuurlijke reacties op ontwerp Natura2000-plan Maasduinen

Aan de Gemeente Bergen, Staatsbosbeheer, Stichting het Limburgs Landschap en Waterschap Limburg is een bestuurlijke reactie gevraagd op het Natura2000-plan Maasduinen. De gemeente Bergen, het Waterschap Limburg, de Stichting Limburgs Landschap hebben een schriftelijke reactie gegeven. Staatsbosbeheer heeft al in een eerder stadium gereageerd op het plan waarbij het vooral tekstuele zaken betrof.

Gemeente Bergen

Vraag 1: Aanwijzingsdoelstellingen

Voor het habitatype H2310 (Stuifzandheiden met struikhei) gelden bijvoorbeeld volgens het aanwijzingsbesluit Natura 2000-gebied Maasduinen van 23 mei 2013 de instandhoudingsdoelen uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit. Het gebied bevat, volgens het aanwijzingsbesluit, één van de grotere oppervlakten aan stuifzandheiden met struikhei in Zuid-Nederland. Uitbreiding is gewenst om heidegebieden onderling te verbinden en kleine terreinen te vergroten, zodat een duurzamer leefgebied ontstaat voor de aanwezige flora en fauna. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de instandhoudingsdoelen in acht te nemen en tenminste voor de habitattypen waarvoor als doelstelling geldt dat de oppervlakte vergroot moet worden of gelijk moet blijven tenminste de huidige aanwijzingen over te nemen.

Antwoord

De instandhoudingsdoelstelling voor het habitatype Stuifzandheiden met struikhei is uitbreiding van het oppervlak en verbetering van de kwaliteit. De filosofie van het Natura2000-plan gaat uit van een systeembenadering. Hierbij is sprake van een groot heidesysteem op de droge zandduinen waarbinnen al dan niet kwalificerende habitattypen voorkomen in een mozaïek met elkaar. Als gevolg van het juiste beheer en het op orde komen van de abiotiek zoals een voldoende afname van de stikstofdepositie zal dit op termijn leiden tot een vergroting van het areaal Stuifzandheiden met struikhei. Nog niet kwalificerende delen van het heidesysteem zijn in ontwikkeling naar het habitatype Stuifzandheiden met struikhei of één van de andere habitattypen van de Droge zandduinen. Daarnaast zijn de afgelopen jaren heidecorridors aangelegd die al bestaande heideterreinen met elkaar verbinden. Ook hier kunnen in de loop van tijd habitattypen als Stuifzandheiden met struikhei tot ontwikkeling komen.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 2: Habitattypen en aanwijzingsbesluit

Volgens de Natura2000 gebiedsanalyse voor de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) Maasduinen (145) van 15 december 2017 bedroeg de oppervlakte van dit habitatype in 2014, 62 hectare, de kwaliteit was matig. De trend was volgens de analyse een toename van oppervlakte en gelijk blijven van kwaliteit. Volgens het concept-Natura 2000-plan bedraagt de huidige oppervlakte nu slechts 20,9 hectare is de staat van instandhouding slecht. Onder druk van de stikstofdepositie kunnen door de geringe oppervlakte, de voor deze habitattypen kenmerkende soorten zich nauwelijks handhaven. Tegen deze achtergrond is het niet passend om in de habitattypenkaarten een deel van de gebieden die nu voor dit habitatype zijn aangewezen niet langer aan te wijzen. Dit verdraagt zich niet met de instandhoudingsdoelstellingen zeker nu in het Natura 2000-plan enkele kwaliteitsverbeteringsdoelen zijn opgenomen. Robuuste arealen zijn noodzakelijk voor een efficiënt en effectief beheer. Gebieden die niet meer aangeduid worden als stikstofgevoelige natuurwaarde zullen niet meer direct beschermd worden tegen een toename van de stikstofdepositie. De stikstofdepositie op deze gebieden zal niet meer getoetst worden in vergunning- en planprocedures. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de instandhoudingsdoelen in acht te nemen en tenminste voor de habitattypen waarvoor als doelstelling geldt dat de oppervlakte vergroot moet worden of gelijk moet blijven tenminste de huidige aanwijzingen over te nemen.

Antwoord

Het kwalificeren van habitattypen verloopt volgens een landelijk protocol. De arealen van habitattypen lijken daardoor soms kleiner dan op het eerste oog te verwachten is. De omliggende, niet kwalificerende habitats, maken overigens wel onderdeel uit van het systeem als deze een rol spelen in het kunnen behalen van de instandhoudingsdoelen. Dit is ook de filosofie van het natura 2000-plan Maasduinen. Om te kunnen voldoen aan de instandhoudingsdoelstellingen is een benadering op systeemniveau noodzakelijk. Hiertoe is specifiek beheer, gericht op de instandhoudingsdoelstellingen ook buiten de begrensde habitattypen beoogd. Nu nog niet kwalificerende habitats kunnen daardoor in de toekomst alsnog kwalificeren waarmee wordt voldaan aan eventuele uitbreidingsdoelstellingen en verbeterdoelstellingen. Daarnaast onderschrijven wij ook dat de kwaliteit van niet-kwalificerende habitats van grote invloed is op de kwaliteit van wel kwalificerende habitattypen. Bijkomend aspect is de dynamiek binnen een systeem die er voor kan zorgen dat habitattypen niet exact blijven liggen op de plaats waar ze nu zijn ingetekend.

De toetsing bij vergunning- en planprocedures van de stikstofdeposities op stikstofgevoelige instandhoudingsdoelstellingen vindt naast habitattypen ook plaats op leefgebieden van stikstofgevoelige soorten. Deze leefgebieden zijn doorgaans veel omvangrijker dan de arealen kwalificerende habitattypen en beslaan ook niet kwalificerende habitats. De leefgebieden van stikstofgevoelige soorten zijn ook opgenomen in het stikstofmodel Aerius. De zorgen voor een afname aan areaal stikstofgevoelige natuur voor de toetsing bij vergunning- en planprocedures delen wij niet.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 3: Doelstellingen in de toekomst

In de hele notitie wordt niets vermeld over de gevolgen van de klimaatverandering voor bos en natuur. In verband met de actuele klimaatverandering zou voor bossen, heiden en vennen gewerkt moeten worden naar een zekere klimaatbestendigheid door het streven naar een hogere biodiversiteit, ook door procesbeheer. Dit zou tot uiting kunnen komen onder de geformuleerde doelstellingen. Daarnaast blijven verzuring, verdroging en vernatting de belangrijkste knelpunten voor de instandhouding en ontwikkeling van de natuurwaarden in de Maasduinen. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan rekening te houden met de gevolgen van klimaatverandering en dit te koppelen aan klimaatbestendig beheer e.e.a. conform ons voorstel onder het kopje doelstellingen.

Antwoord

Onder paragraaf 4.2 Realisatiestrategie, instandhoudingsdoelen is een tekstdeel toegevoegd met het kopje Klimaatverandering. Hierin wordt kort in gegaan op de mogelijke effecten van de klimaatverandering op de doelstellingen en op welke manier we kunnen anticiperen op deze effecten. Er worden geen extra maatregelen toegevoegd. De filosofie van het Natura2000-plan bestaat uit een landschapsecologische benadering en niet alleen de instandhoudingsdoelstellingen. De omgeving en (nog) niet kwalificerende natuur draagt immers in grote mate bij aan de kwaliteit van de habitattypen. Deze benadering en het secuur uitgedacht uitvoeren van de maatregelen wordt het gebied gesterkt tegen effecten als gevolg van klimaatverandering. IN het plan is toegevoegd in paragraaf 4.2 een kopje Klimaatverandering en een tekst waarin een landschapsecologische benadering wordt benadrukt en ook de robuustheid van het gebied in de weerbaarheid tegen de effecten van klimaatverandering.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd

Vraag 4: De Droge zandduinen

Bij het onderdeel beheer staat dat met behulp van een gescheperde schaapskudde begrazing plaatsvindt. Staatsbosbeheer werkt hier niet met gescheperde kuddes (pagina 71). Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de foutjes en inconsistenties in de tekst aan te passen en aan te vullen met de hierboven aangereikte informatie.

Antwoord

In het Natura2000-plan staat abusievelijk vermeld dat Staatsbosbeheer met een gescheperde kudde begrazingsbeheer toepast. Begrazing vindt echter alleen plaats binnen vaste rasters.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd

Vraag 5: De Droge zandduinen

K1 Stikstofdepositie (pagina 82). De berekeningen met Aerius toevoegen evenals de gegevens waarop deze uitspraak is gebaseerd. Dit ten behoeve van een betere onderbouwing. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de foutjes en inconsistenties in de tekst aan te passen en aan te vullen met de hierboven aangereikte informatie.

Antwoord

Uitkomsten van berekeningen met betrekking tot de depositie van stikstof op stikstofgevoelige habitattypen en/of -leefgebieden worden weergegeven in de PAS-gebiedsanalyse. Het is echter een statische momentopname van de stikstofdepositie op het gebied. Het Natura2000-plan wordt opgesteld voor een periode van zes jaar. Een onderbouwing van een te hoge stikstofdepositie met behulp van een Aerius-berekening als uit de Gebiedsanalyse voegt daar niks aan toe.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd.

Vraag 6: De Droge zandduinen

Onder L2 intensieve betreding (pagina 83) wordt vermeld dat hier een losloopgebied voor honden ligt. Dit is geen losloopgebied, wel is het gebied vrij toegankelijk maar honden moeten hier aangelijnd zijn. Aan de overkant bij het Eendenmeer is wel een hondenlosloopgebied. Terreinen op de Bergerheide zijn dus niet voor recreanten vrij toegankelijk, op een deel van het stuifzand aan de Ontginningsweg na. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de foutjes en inconsistenties in de tekst aan te passen en aan te vullen met de hierboven aangereikte informatie.

Antwoord

Het gebied ten zuiden van de Ontginningsweg waar in de tekst op wordt gedoeld is inderdaad geen honden losloopgebied. Het betreft hier echter wel een vrij wandelgebied waarin recent een oorlogsmonument is opgericht in een deel waar ook de habitattypen Stuifzandheide met struikhei, Zandverstuivingen en Droge heide voorkomen. De essentie van L2 Intensieve betreding blijft daarmee overeind.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd.

Vraag 7: De Droge zandduinen

De tekst over het Driessenvan (pagina 84) graag aanvullen met: Dit ven is door demping van sloten begin jaren 90 vernat, en in 2001 grotendeels afgegraven, waarbij de fosfaatrijke bodem is verwijderd. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de foutjes en inconsistenties in de tekst aan te passen en aan te vullen met de hierboven aangereikte informatie.

Antwoord

Onder het kopje beheer voegt het bovenstaande tekstvoorstel relevante informatie toe. De zin "Het Driessenven is als gevolg van demping van sloten in de jaren 90 vernat. In 2001 is het ven grotendeels afgegraven, waarbij de fosfaatrijke bodem is verwijderd. " wordt toegevoegd aan de tekst.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd

Vraag 8: Vennen en vochtige heide

Paragraaf 5.1.2 geeft in de 3de alinea aan dat de akkers nog in agrarisch gebruik zijn. Deze akkers zijn gemeentelijk eigendom en hoeven dus niet verworven te worden. Er zit echter een langdurige pachtovereenkomst op. Beheer zit bij de gemeente Bergen (L). Overigens speelt naast de verdroging en vermesting hier ook het gebruik van gifstoffen een negatieve rol. Verzoek dit te vermelden in de tekst. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de foutjes en inconsistenties in de tekst aan te passen en aan te vullen met de hierboven aangereikte informatie.

Antwoord

De informatie zoals opgenomen in de plantekst is onjuist en wordt aangepast door de volgende zin: "De akkers liggen binnen de begrenzing van het Natura2000-gebied en hebben de status Goudgroene natuur, areaaluitbreiding. De percelen zijn in eigendom van de gemeente Bergen maar er is een langdurige pachtovereenkomst aan de orde. Pachtvrij maken en inrichten van deze akkers in natuur draagt aanzienlijk bij aan een kwaliteitsverbetering van de habitattypen in en rond beide vennen."

Conclusie: Plantekst is gewijzigd.

Vraag 9: Figuur 5.1 met te verwerven percelen

De op pagina 133 in figuur 5.1 aangegeven percelen als te verwerven gronden zijn al in eigendom van de gemeente Bergen (L). Verwerving is niet nodig. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de foutjes en inconsistenties in de tekst aan te passen en aan te vullen met de hierboven aangereikte informatie.

Antwoord

Zie antwoord vraag 7.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd

Vraag 10: Openstellingsregels

Op pagina 169 wordt nogmaals gesproken over honden uitlaatgebied. Wat is het verschil tussen losloopgebied voor honden en een honden uitlaatgebied? Daarnaast is de zandverstuiving Ontginningsweg geen hondenlosloopgebied. Bij het Eendenmeer en Bergerbos zijn 2 hondenlosloopgebieden waar ook in de folders naar verwezen wordt. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de foutjes en inconsistenties in de tekst aan te passen en aan te vullen met de hierboven aangereikte informatie.

Antwoord

De informatie zoals opgenomen in de plantekst is onjuist en aangepast. In de tabel Openstelling ten behoeve van recreatief gebruik van wegen en paden conform bestaande openstellingsregels wordt de volgende tekst toegevoegd. "Op wegen en paden zijn honden aangeliend toegestaan. Derhalve zijn er hondenlosloopgebieden ten zuidwesten van het Eendenmeer (ingang Oude Baan) en bij de Bosweg in het Bergerbos bij Afferden waar honden vrij kunnen lopen. Buiten wegen en paden is betreding toegestaan in een deel van de zandverstuiving aan de Ontginningsweg en rivier/struinnatuur de Stalberg tussen de N271 en de Maas bij De Hamert en Barbara's Weerd tussen Arcen en het veer bij Lomm.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd.

Vraag 11: Literatuurlijst

In de lijst wordt nog gemist: de artikelen uit het "Themanummer OBN onderzoek droog landschap" van het wetenschappelijke tijdschrift voor landschapsonderzoek LANDSCHAP, 2017-2 vol.34. Wij verzoeken u om bij de vaststelling van het definitieve Natura 2000-plan de foutjes en inconsistenties in de tekst aan te passen en aan te vullen met de hierboven aangereikte informatie.

Antwoord

Deze bronvermelding ontbrak inderdaad.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd.

Vraag 12: Mountainbiken op mountainbikeroutes (pagina 169 en 170)

Er staat in de tekst dat er overal paden, mountainbikes zijn toegestaan. Dit is onjuist. Op de openstellingsborden van het Limburgs Landschap en Gemeente Bergen staat vermeld dat de toegang met een fiets op gemarkeerde wandelroutes verboden is. Dit geldt dus ook voor mountainbikers. Staatsbosbeheer vermeldt daar overigens niets over op hun bebording. Ons verzoek is om de tekst aan te passen. Wellicht volstaat het om alleen te vermelden dat er drie mountainbikeroutes zijn.

Antwoord

De informatie in de plantekst is onjuist en is aangepast. Binnen de Maasduinen liggen drie mountainbikeroutes, verder is op paden mountainbiken toegestaan met uitzondering van de gemarkeerde wandelroutes in de terreinen van de gemeente Bergen en het Limburgs Landschap.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd.

Stichting het Limburgs Landschap

Vraag 1: Samenvatting kernrapport:

Net boven de tabel wordt gesproken over "prioritaire habitattypen". Geef daarbij aan dat dit zo is "omdat een belangrijk deel van de Europese/Nederlandse natuurlijke verspreidingsgebied in het Natura 2000-gebied Maasduinen ligt."

Antwoord

In de tekst van de samenvatting van het kernrapport wordt het belang van Maasduinen voor de Europese en Nederlandse natuur duidelijk gemaakt. Daarin staat ook dat de prioritaire status inhoudt dat het natuurgebied Maasduinen voor het habitatype een meer dan gemiddelde bijdrage levert voor de instandhouding. In de Footnote bij de Tabel is nu opgenomen in paragraaf 1.1 van het kernrapport de zin "Deze habitattypen/soorten zijn aangemerkt als prioritair omdat een belangrijk deel van de Europese/Nederlandse natuurlijke verspreidingsgebied in het Natura2000-gebied Maasduinen ligt" opgenomen).

Conclusie: Plantekst is gewijzigd Vraag 2: Hoofdstuk 3: Kaders

Overweeg serieus om toch enige tekst te besteden aan de laatste stand van zaken rond het PAS (in paragraaf 3.2). Wat daar nu staat is enigszins achterhaald door de recente uitspraak van de Raad van State. Overigens vindt Stichting het Limburgs Landschap het essentieel dat de afspraken met betrekking tot uit te voeren beheermaatregelen in het kader van dit programma doorgang blijven vinden. De negatieve invloed van stikstof is immers nog steeds goed zichtbaar.

Antwoord

De tekst zoals deze in het ontwerp Natura2000-plan was opgenomen, is niet meer actueel. Gekozen is om in par. 1.4 en par 2.2.6 een tekst te gebruiken die onverminderd aangeeft dat er een noodzakelijke afname van stikstofdepositie moet plaatsvinden om de doelen te bereiken en dat daar maatregelen aan zijn gekoppeld.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd

Vraag 3: Hoofdstuk 3: Kaders

Interessant is dat vermeld wordt dat provinciale subsidies beschikbaar zijn voor de verwerving van Goudgroene Natuur (paragraaf 3.3), terwijl op dit moment de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en landschap (SKNL) dicht zit, zelfs binnen Natura2000-gebieden. Wij hopen dat deze regeling snel weer open gaat, en voelen ons gesteund door dit plan.

Antwoord

Indien verwerving van Goudgroene natuur een noodzakelijke maatregel blijkt voor de realisatie van instandhoudingsdoelstellingen zal voor tenminste deze percelen de Subsidieregeling Kwaliteitsimpuls Natuur en landschap (SKNL) opengesteld worden. In het plan zijn de prioritair te verwerven locaties benoemd.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 4: Paragraaf 4.3.2: Maatregelen vennen en vochtige heide

In de een na laatste alinea wordt gesproken over het belang van het wegvangen van zonne-baarzen in het Kanaalhofven. Dit ondersteunen wij van harte. We stellen het op prijs als ook de knoflookpad hier wordt genoemd. Het is een soort die beschermd is volgens de habitatrichtlijn, bijlage IV, en daarom een ook speciale beschermings-behoefte heeft. Ook deze soort, waarvan een ook door de Provincie Limburg ondersteunde herintroductie in onder meer De Maasduinen plaatsvindt, heeft zeer veel baat bij het wegvangen van deze exotische vissoort.

Antwoord

Ondanks dat de Knoflookpad een soort is die bescherming geniet onder de habitat-richtlijn, bijlage IV, en in de Maasduinen een leefgebied heeft, is er voor deze soort geen instandhoudingsdoelstelling geformuleerd. Wij zullen het aandachtspunt benoemen van het wegvangen van zonnebaarzen uit het leefgebied van de Knoflookpad, indien dit overlapt vertoont met een instandhoudingsdoelstelling dat ook gebaat is bij het wegvangen van de zonnebaarzen. Er kunnen echter geen specifieke maatregelen en bijbehorende financiering worden opgenomen in een Natura2000-plan.

*In het kernrapport en hoofdrapport wordt de volgende tekst toegevoegd:
"Wegvangen is ook gewenst met het oog op een eventuele kolonisatie van Gevlekte witsnuitlibellen en de herintroductie van de Knoflookpad. Deze soort vorm geen instandhoudingsdoelstelling voor Maasduinen, maar geniet wel speciale bescherming onder de Habitatrichtlijn, bijlage IV."*

Conclusie: Plantekst is gewijzigd.

Vraag 5: Paragraaf 4.3.5: maatregelen Vogel- en habitatrictlijnsoorten

In de een na laatste alinea wordt gesproken over inrichtingsmaatregelen binnen PIO Schandelo voor de grauwe klauwier. De link met stikstof en vergrassing heide is ons voor dit gebied niet duidelijk. Verder vinden we de structuur van deze alinea wat onduidelijk.

Antwoord

De paragraaf inderdaad wat onoverzichtelijk en is daarom redactioneel aangepast. De zin met betrekking tot het terugdringen van de stikstofdepositie, waardoor er een rijk gevarieerde heide kan ontstaan met voldoende broedplekken en voedsel voor Grauwe klauwier, is per abuis op deze plek in de tekst terecht gekomen. De relatie tussen de kwaliteit van de leefgebieden en de stikstofdepositie wordt beschreven in de eerste alinea van deze paragraaf.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd.

Vraag 6: Par. 5.2 Handhavingsmaatregelen

In de laatste alinea van deze paragraaf wordt gesproken over handhavingsbevoegdheden van de gebiedspartners in relatie tot Natura2000-doelen, en dat zij bekend zijn hoe deze in te zetten. Stichting het Limburgs landschap is niet bekend met eventueel gewenst *extra* inzet van toezicht in relatie tot Natura2000-doelen, en heeft daar ook niet de capaciteit voor. Zij zal haar huidige inzet zoals deze de laatste jaren gebruikelijk was voortzetten. Mocht meer toezicht gewenst zijn, dan zijn daarvoor wel nader overleg (en financiële middelen/inzet derden) nodig. Het lijkt ons verstandig om deze tekst op basis van onze opmerking aan te passen.

Antwoord

Met deze paragraaf wordt ook niet bedoeld extra handhaving in te zetten uit naam van Natura2000. De opzet van deze paragraaf is te benadrukken dat illegale activiteiten de instandhoudingsdoelstellingen en maatregelen ten gunste van deze doelstellingen negatief kunnen beïnvloeden. De tekst geeft daarbij aan hoe de huidige handhavingsmogelijkheden ten gunste van de Natura2000-doelen ingezet kunnen worden, welke mogelijkheden er zijn en waar bevoegdheden liggen. De tekst benoemt ook, dat er uit oogpunt van Natura2000 in de Maasduinen geen prioritaire handhavingsmaatregelen aan de orde zijn.

Conclusie: Plantekst is niet gewijzigd

Vraag 7: Hoofdstuk 6 Financiering

In de tweede alinea wordt opgeschreven dat het niet beschikbaar blijken van budgetten kan leiden tot planaanpassingen. Wij stellen nadrukkelijk dat dit niet mag leiden tot het bijstellen van doelen zoals deze formeel zijn vastgelegd, en dat ook de staat van instandhouding van habitattypen en habitatsoorten hier niet onder mag leiden. Het lijkt ons verstandig om dit hier ook aan toe te voegen in de tekst.

Antwoord

Als gevolg van duidelijkheid over de voortzetting van de Natuurpactmiddelen na 2021, die door het Kabinet in een Kamerbrief is genoemd, hebben wij het voorbehoud ten aanzien van de integrale uitvoering van het pakket instandhoudingsmaatregelen los kunnen laten.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd.

Vraag 8: Bijlage 2

Deze bijlage geeft een overzicht van knelpunten en kennisleemten. Het blijft een terugkerend punt dat je mag twijfelen aan de volledigheid van deze tabel. Enkele voorbeelden (niet uitputtend).

- K1 (Stikstofdepositie) heeft ook negatieve effecten op Stroomdalgraslanden (zoals wel in het hoofdrapport vermeld).
- K2 (verdroging) is ook van belang bij genoemde vissen en bij de kamsalamander (kijk maar wat deze zomer gebeurt, en dat waterschappen zelfs vissen verplaatsen).
- Is K3 (Begroeiing met Grijs kronkelsteeltje) geen probleem op stuifzandheiden?
- K5 (Isolatie) speelt toch ook een rol bij stuifzandheide en droge heide?
- K27 (Zonnebaars) is toch niet alleen een probleem in zure vennen, maar ook in andere wateren?

Naarmate er meer gewicht aan zo'n tabel wordt gehecht dient deze beter onderbouwd te zijn. Zeker als deze als criterium wordt gebruikt of maatregelen al dan niet mogelijk zijn in relatie tot een bepaald knelpunt is het immers essentieel dat deze benoemd zijn. Kijk daarom nog eens kritisch en realistisch naar deze bijlage, en vervul deze waar nodig. Verder zal enige flexibiliteit altijd nodig blijven bij het tijdig herkennen en tackelen van knelpunten. Soms kan daarbij niet gewacht worden tot een volgende beheerplanperiode en Natura2000-plan. Goud daar zoveel als mogelijk rekening mee

Antwoord

Een gunstige staat van instandhouding hangt af van een veelheid aan factoren. Veel instandhoudingsdoelstellingen hebben te maken met een ongunstige staat van instandhouding of met een risico dat de gunstige staat in gevaar komt doordat de randvoorwaarden niet op orde zijn. De knelpunten die hiervoor zorgen proberen we zo veel mogelijk in beeld te krijgen om indien mogelijk deze met maatregelen op te lossen. Het doel is immers het bereiken van een gunstige staat van instandhouding. De opsomming is echter niet volledig. In het Natura2000-plan zijn de knelpunten aan plaats en locatie gekoppeld om zo specifiek mogelijk maatregelen te kunnen benoemen, begroten en vervolgens uit te voeren. Dat neemt niet weg dat er ook knelpunten zijn die algemeen kunnen gelden voor een instandhoudingsdoelstelling, maar dat deze op dit moment voor bepaalde locatie of doelstellingen nog niet gelden. Dit kan in de toekomst uiteraard veranderen en daarmee alsnog om maatregelen vragen. Deze flexibiliteit moeten we ook kunnen bieden in deze beheerplanperiode, indien de situatie daar om vraagt, of anders in toekomstige beheerplanperioden. Het is een illusie om er vanuit te gaan dat alle knelpunten bekend zijn en onder de aandacht zijn.

De plantekst is gewijzigd:(Bijlage 2), met name mbt. Stroomdalgraslanden (stikstofdepositie), voor Stuifzandheide (grijs kronkelsteeltje, isolatie), Droge heide (isolatie), kamsalamander (verdroging) en de vissoorten (verdroging).

Conclusie: Plantekst is gewijzigd

Vraag 9: Hoofdrapport tabel 4.2

We wijzen ook graag op één onderwerp in relatie tot het hoofdrapport. We signaleren dat in tabel 4.2 (Doelrealisatie, blz 124-127) twee basale maatregelen niet genoemd worden. Het gaat daarbij om het terugdringen van stikstofdepositie, als bronmaatregel, en het verbeteren van de waterhuishouding. Het lijkt ons essentieel dat ook deze meer algemene maatregelen, die vaak van groot belang zijn om habitattypen en populaties van soorten in goede staat van instandhouding te brengen of te houden, juist consequent in zo'n tabel op te nemen. Er zal immers vaak naar zulke tabellen teruggekeken worden. Vooral algemene maatregelen staan wel beschreven in het rapport, maar zijn daar 'onopvallend' in het 205 pagina's dikke hoofdrapport.

Antwoord

Zowel stikstofdepositie als verdroging zijn twee knelpunten die nog lange tijd aandacht zullen vragen. Per instandhoudingsdoelstelling is opgenomen met welke maatregelen effecten hiervan worden bestreden. Brongerichte stikstofmaatregelen worden in het Natura2000-plan niet beschreven. Het aanpakken van de stikstofdepositie via brongerichte maatregelen kent een bovenregionale aanpak. Dit loopt parallel aan de maatregelen uit dit Natura2000-plan. Ook het op orde krijgen en houden van de waterhuishouding overstijgt, een enkele concrete maatregel daargelaten, dit Natura2000-plan. Het is evenwel zinvol om hier voorafgaand aan de

specifieke maatregelen in de plantekst van Natura2000-gebied Maasduinen kort op in te gaan.

Conclusie: Plantekst is gewijzigd

Waterschap Limburg

Nr	<u>Algemene maatregelen</u>	<u>Reeds regulier werk</u>	<u>Extra middelen/uren nodig</u>
1	WL: uitvoeren nadere onderzoeken naar en overleg over de maatregelen om de kwaliteit van grondwater, beekwater en beek-slib te verbeteren.	<p>*Monitoring chemie en biologie in KRW-beken</p> <p>*Beekslib: niet recent</p> <p>*grondwater: chemie niet aanwezig</p>	<p>Niet voor KRW beken. Overig wel nodig</p> <p>Ja.</p> <p>Ja.</p>
2	WL: inventariseren van flora en fauna in en in de buurt van Natura2000-gebieden	Water/oevervegetatie, macrofauna en vissen worden in KRW waterlichamen gemonitord	Buiten KRW monitoringspunten is facilitering / financiering nodig.
3	WL: indien wij verantwoordelijk worden gesteld voor areaal-uitbreiding dienen daarbij ook de financiële middelen ter beschikking te worden gesteld	Nee	Wanneer het uitbreiden van eigendommen betreft is extra facilitering / financiering nodig.
4	WL: exotenbestrijding in/bij de beken in het Natura2000-gebied (alleen daar waar het waterschap onderhoudsplicht heeft)	Deels: wanneer het bestrijden van (woeker)planten / muskussen beverrat betreft op WL terreinen	Deels facilitering / financiering nodig: wanneer het bestrijden van dier/planensoorten betreft waarbij een niet reguliere bestrijdingsmethode van toepassing is (bijvoorbeeld exotische vissen)

Antwoord

De provincie draagt deze kosten, maar vertrouwt ook op de reguliere inbreng van het waterschap in de begeleiding van onderzoeken, maatregelen en procedures, op grond van haar eigen taken en verantwoordelijkheid, haar expertise en kennis. In het partnercontract tussen provincie en waterschap zijn de principes vastgelegd.

<u>Nr</u>	<u>Beoogde maatregelen Maasduinen</u>	<u>Reeds regulier werk</u>	<u>Extra middelen/uren nodig</u>
14	Provincie: onderzoek naar alternatieven voor de bypass in de Eckeltse Beek voor het oplossen van verdroging van habitatype Vochtig alluviaal bos, die als gevolg van deze bypass is ontstaan (Planmaatregel 145.Oz.456, eenmalig, raming €10.000).	Nee	Ja (zie raming)

Antwoord

De provincie draagt deze kosten, maar vertrouwt ook op de reguliere inbreng van het waterschap in de begeleiding van het onderzoek op grond van haar eigen taken en verantwoordelijkheid, haar expertise en kennis.

Deel D: Ambtelijke wijzigingen

Er zijn naast redactionele aanpassingen enkele ambtelijke wijzigingen doorgevoerd in het beheerplan. Deze zijn ter verduidelijking van de bestaande teksten zonder het wijzigen van de inhoud van het plan. Of het betreft informatie over of vanuit andere beleidskaders, die inmiddels gewijzigd is in vergelijking met het Ontwerpplan, maar die evenmin leidt tot een inhoudelijke verandering van het Natura2000-plan. Deze wijzigingen hebben dus geen gevolgen voor de instandhoudingsdoelstellingen noch voor de aard en omvang van de maatregelen.

PAS etc.

Op diverse plekken in het Ontwerpplan (o.a. par. 2.2.6) was nog sprake van terminologie cf. de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS), die inmiddels vervallen is. Waar nodig is de betreffende toelichting herschreven naar de huidige situatie/aanpak met stikstofbeleid, natuurherstel etc.

Deel E: Overzicht inspraak- en bestuurlijke reacties

datum	ingediend door	registratienummer	plangebied
Inspraak			
24-7-2019	LLTB	145	Maasduinen
29-7-2019	Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging	145	Maasduinen
bestuurlijk			
25-7-2019	Stichting het Limburgs Landschap	145	Maasduinen
19-7-2019	Waterschap Limburg	145	Maasduinen
26-7-2019	Gemeente Bergen	145	Maasduinen

www.limburg.nl